Ministerie van Defensie

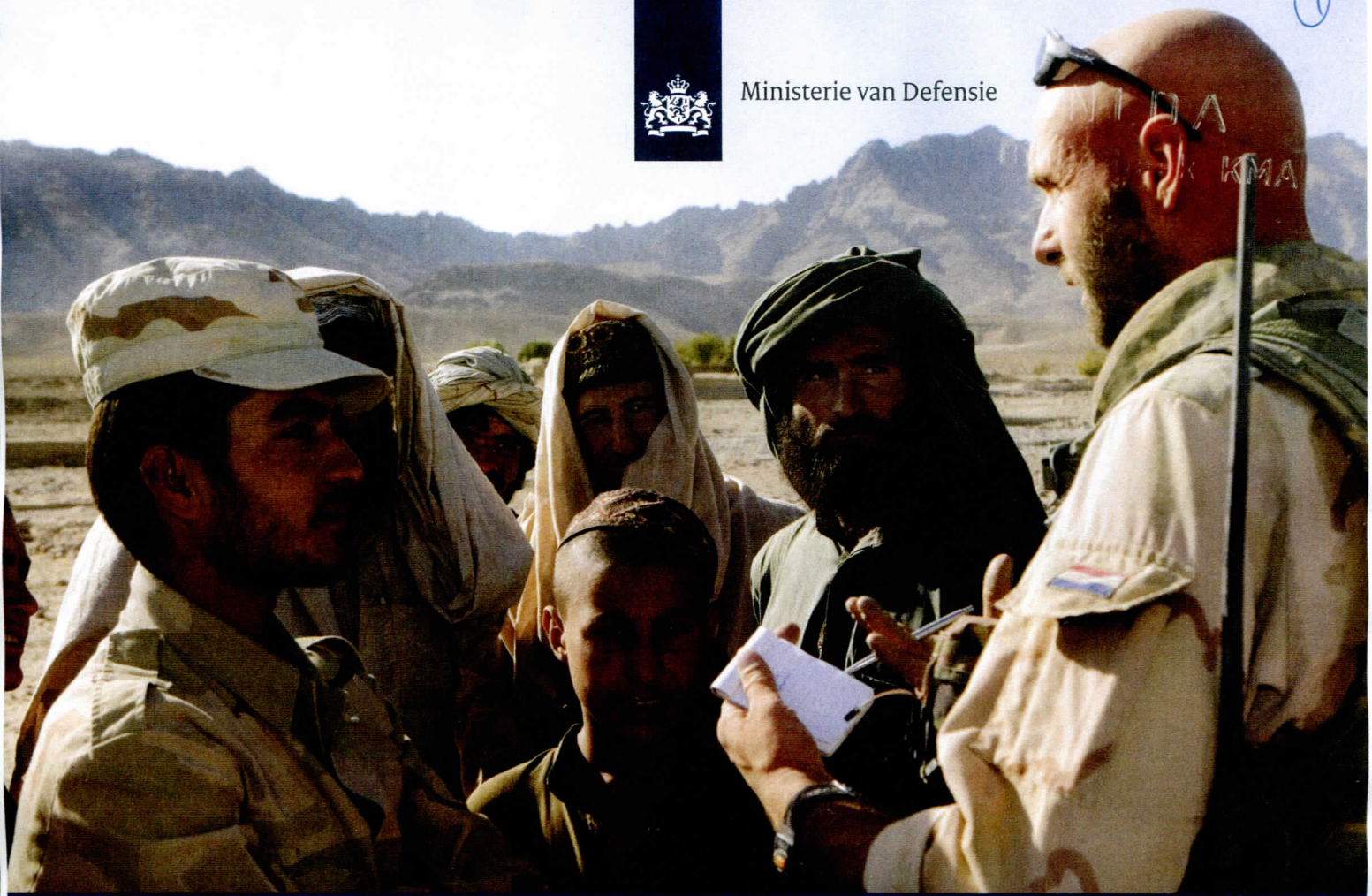

INGELICHT

Maart 2011 nr. 1

Inhoudsopgave

07
Nieuwe directeur MIVD

Commandeur Pieter Bindt volgt eind april Generaal-majoor Pieter Cobelens op als Directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. "Ik heb echt de hoofdprijs gewonnen met deze nieuwe functie. Het is iets wat ik heel graag wilde en ik heb er dan ook enorm veel zin in!" laat Bindt weten.

10
Uruzgan: een ervaring in een complexe omgeving

De militaire operatie in Uruzgan, en dus ook de inlichtingenondersteuning, was een complexe operatie. Dit komt door de diversiteit aan actoren, de continue en diffuse dreiging, de invloed van geografische omstandigheden, het klimaat en een diversiteit aan taken.

12
Samenwerking tussen MIVD en JCG vastgelegd

De MIVD en de JCG (Joint CIS Groep) zijn een belangrijke samenwerking aangegaan op het gebied van technisch beheer. De samenwerking werd 21 januari officieel gemaakt met de ondertekening van de SLA (Service Level Agreement) BICES. Het is het eerste contract dat JCG met een klant aangaat.

Verder

Colofon

Ingelicht, informatieblad van de militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst voor de inlichtingen- en veiligheidsketen

Eindredactie
K.B. Stange

Redactie
Bureau Communicatie

Redactieadres
MIVD/Bureau Communicatie,
Postbus 20701,
2500 ES Den Haag

E-mailadres mivd@mindef.nl
Telefoon 070-441 90 40

Fotografie Ministerie van Defensie, Audiovisuele dienst Defensie
Vormgeving vijfkeerblauw.nl
Druk TDS
Oplage 1.500 exemplaren

Zwanezang?

We zijn de feestdagen alweer vergeten en druk met plannen van wintersport of we zijn op wintersport. Ik hoor mensen ook al verzuchten dat de lente wel mag beginnen nu. Ik vond al die sneeuw fantastisch net als mijn kleinzoontjes, geweldig die sfeer rond de Kerst. Voor ieder een periode na te denken over 2011, voor mij betekent dat het verlaten van de dienst na bijna 40 jaar. Ik ben al een klein jaar bezig met dingen voor de laatste keer doen en als ik kijk naar de netto tijd die overblijft voordat ik op 27 april het stokje overdraag aan de dan tot Schout-bij-nacht bevorderde Pieter Bindt, dan is het allemaal kort dag en tijd voor een laatste bijdrage in de vorm van een column. Als vertrekkende directeur heb je de neiging beschouwend te worden en alle goede resultaten nog eens te noemen en natuurlijk wijze lessen achter te laten, of het vingertje nog eens te heffen om aan te geven wat er allemaal moet veranderen als je weg bent. Dat ga ik allemaal niet doen, kortom geen zwanezang. Net als u allen ben ik ook misbaar, blijft de MIVD gewoon zijn belangrijke werk doen, gaat iedereen door met ademhalen en wacht iedereen gespannen af welke wind er na de wisseling van de wacht gaat waaien. En dat is allemaal goed. Vijf jaar als directeur is precies goed, want je bent dan op het randje van de houdbaarheidsdatum. Een organisatie gaat naar je hand staan en rekening houden met de manier waarop de directeur denkt en werkt. Daarmee loop je het risico dat het kritische vermogen van de organisatie afneemt, en dat mag zeker bij een inlichtingendienst niet gebeuren.

Ik ben zeer dankbaar met u allen te hebben mogen samenwerken en uitermate trots op wat we allemaal hebben bereikt. Het is en blijft jammer dat die resultaten niet breed uitgemeten kunnen worden in de openbaarheid, maar dat hoort nu eenmaal bij ons vak. De MIVD zijn de ogen en oren van Defensie op de meest exotische plekken in de wereld en het denkvermogen en de analysecapaciteit hebben heel wat goede analyses het licht doen zien en mensenlevens gered.

Ik kwam met tegenzin bij de MIVD en nu ga ik met tegenzin weg, omdat D zijn de leukste en laatste functie was die ik heb gehad. Mijn opvolger Bindt komt zeker niet met tegenzin, maar met heel veel plezier en zal de MIVD op een nog scherpere koers laten varen, hetgeen van een Marine officier mag worden verwacht. Ik wens hem met de MIVD een behouden koers, good hunting en veel plezier.

Het gaat u allen goed

Pieter Cobelens, Generaal-majoor

"Het is gelukt, mijn laatste baan was de leukste!"

Directeur MIVD, **Generaal-majoor Pieter Cobelens** verlaat binnenkort de dienst

Generaal-majoor Pieter Cobelens is bezig aan zijn laatste maandjes als directeur MIVD. Eind april gaat hij met functioneel leeftijdsontslag en neemt Commandeur Bindt het stokje van hem over. Toen Cobelens deze functie vijf jaar geleden overnam van Generaal-majoor Dedden had hij eigenlijk helemaal geen zin in de functie. "Ik werd naar de MIVD toegestuurd door minister Kamp maar het leek me helemaal niks", vertelt Cobelens. Van deze mening stapte hij echter al snel af, binnen twee weken fascineerde de dienst hem al helemaal en bleek het veel interessanter dan hij had verwacht. "Achteraf kan ik zeggen dat deze laatste baan de leukste baan is die ik heb gehad!"

Tijdens zijn vorige functie als Directeur Operaties was Cobelens een klant van de MIVD. "Ik zag de MIVD toen van een andere kant en was van mening dat de producten die zij maakten weinig toegevoegde waarde hadden. Dit bleek achteraf een grote misvatting te zijn. Ik denk dat de oorzaak van deze misvatting de geheimzinnigheid om de dienst heen was. Hierdoor had ik een verkeerd beeld van de MIVD. Een van de doelen die ik dan ook had aan het begin van mijn loopbaan als directeur van de MIVD was de dienst transparanter maken. Ik vond het belangrijk dat er meer aan marketing gedaan zou worden en dat er daardoor meer openheid kwam. Mijn doel was om de dienst zo open mogelijk, en zo geheim als noodzakelijk te maken." In het kennismakingsinterview met Cobelens vijf jaar geleden gaf hij ook aan dat in zijn functie als Directeur Operaties alles wat hij heeft geleerd tijdens zijn militaire vorming en loopbaan samen kwam en dat hij hoopte dat de MIVD dit zou overtreffen. Hij verwachte dat hij bij de MIVD zelfstandiger kon gaan werken. Zijn die verwachtingen uitgekomen? "Dit is nog twee keer meer gelukt dan ik had durven hopen. Echt alles kwam samen. De besluitvorming was complexer maar wel veel zelfstandiger."

Samenwerking

Wat is Cobelens tegen gevallen als directeur MIVD? "Wat mij tegen is gevallen, is vooral de moeite en tijd die het kost om andere organisaties binnen de krijgsmacht uit te leggen wat het belang is van de MIVD. Die houding die ik vooraf zelf had tegenover de MIVD zag ik bij veel collega's binnen de krijgsmacht terug. Ik moest keer op keer uitleggen dat er zonder inlichtingen geen operaties mogelijk zijn en dat de MIVD met minimale bemensing toch maximale resultaten boekt." Op de vraag wat Cobelens mee is gevallen in deze functie antwoordt hij direct zonder twijfelen: "De mensen. Van te voren dacht ik dat het personeel van de MIVD een beetje saaie, suffe mensen zouden zijn. Dit bleek alles behalve waar. Bij de MIVD werken gedreven, zeer gemotiveerde en slimme mensen. Ik ben erg trots op mijn personeel. De inventiviteit van mijn eigen mensen verbaast me steeds weer. Ongeacht de tijd die ze erin moet steken, blijven mijn medewerkers gemotiveerd." Dit is dan ook wat Cobelens het meest zal gaan missen. "Ik heb ontzettend fijn samengewerkt met veel mensen. Samenwerken werkt verslavend. Met pensioen gaan, voelt eigenlijk een beetje hetzelfde als overgeplaatst worden. Je hebt jarenlang intensief samengewerkt met je collega's, om hier dan afscheid van te moeten nemen is erg moeilijk."

Afghanistan

Het meest bijzondere dat Cobelens heeft meegemaakt tijdens zijn jaren bij de MIVD zijn alle operaties in Afghanistan. "Zoveel mensen van de MIVD waren zo gemotiveerd tijdens deze operaties. En dat terwijl niemand weet wat voor goed werk zij hier leveren. Ze lopen veel risico maar gaan er toch voor de volle 100% voor en je hoort ze nooit klagen." Voordat Cobelens begon als directeur MIVD gaf hij aan dat de missie in Afghanistan veel uitdagingen zou gaan brengen en dat van de MIVD grotere en betere prestaties verwacht werden. "De MIVD heeft absoluut aan die verwachtingen voldaan. Met deze missie hebben we een plaats in de top 5 van inlichtingendiensten in de NAVO veroverd. De

resultaten die we als dienst hebben geboekt zijn verbluffend. Het heeft ons als inlichtingendienst echt op de kaart gezet. We hebben er veel contacten aan overgehouden en we worden door buitenlandse inlichtingendiensten nu regelmatig gevraagd om waardevolle informatie. En wie had van te voren bijvoorbeeld gedacht dat we een persoon op de vierkante meter nauwkeurig terug konden vinden in Afghanistan?" Cobelens is ook trots op het feit dat de Medezeggenschapscommissie een brief schreef aan de secretaris-generaal nadat de MIVD voor de zoveelste keer negatief in het nieuws kwam. "De MC liet in deze brief weten dat ze zich totaal niet herkende in de arbeidsonrust zoals deze in het nieuws beschreven werd. Het doet je toch goed als directeur als je personeel zoiets doet."

Ajax-Feyenoord

Heeft Cobelens alle doelen bereikt die hij voor ogen had? "Een van de doelen die ik had was dus meer openheid van de dienst. Ik durf wel te stellen dat dit gelukt is. Als je alleen al kijkt naar het aantal open sollicitaties kun je wel concluderen dat de dienst transparanter en toegankelijker is geworden. Daarnaast wilde ik van de MIVD een modernere organisatie maken, een 'bling bling' organisatie. Ik wilde dat iedereen elke dag met plezier naar het werk zou komen. Dit zal niet voor iedereen gelukt zijn maar ik denk toch dat we er een eind mee gekomen zijn. Een belangrijke stap was het repareren en opknappen van de liften. Ook de hal wordt op dit moment helemaal opgevrolijkt zodat iedereen straks in een mooi gebouw binnen kan stappen. Een ander belangrijk doel was intensievere samenwerking met de AIVD. Deze samenwerking is zeker verbeterd maar het blijft toch iets waar constant aan gewerkt moet worden. Het zijn twee verschillende organisaties en het zal altijd een beetje Ajax-Feyenoord blijven." Tot slot gaf Cobelens in zijn kennismakingsinterview vijf jaar geleden aan dat hij van mening was dat de MIVD meer op het gebied van terreurbestrijding kon betekenen. "Hier heb ik niet helemaal gelijk in gehad. Er is wel een betere samenwerking met de AIVD en NCTB op dit gebied, maar terreurbestrijding is toch meer een taak van de AIVD." Al met al kan Cobelens toch wel stellen dat hij de meeste doelen behaald heeft. "Dat is ook wel logisch na vijf jaar. Maar of het echt zo is, dat mag iedereen zelf beoordelen."

Aandachtspunten

Op de vraag of Cobelens nog aandachtspunten heeft voor de toekomstige directeur MIVD antwoordt hij: "Als ik zou zijn gebleven zou ik veel aandacht besteden aan cyberdefence. Hier wordt veel tijd, moeite en geld in gestoken en het is dan ook erg belangrijk. Daarnaast moet de MIVD zich blijven verbeteren in de inlichtingenketen." Wanneer Cobelens terugkrijgt op zijn tijd bij de MIVD denkt hij aan een periode waarin mensen nauw en gemotiveerd samen hebben gewerkt. "Zonder valse bescheidenheid of valse arrogantie kan ik wel zeggen dat dit ervoor heeft gezorgd dat de dienst in deze periode grote stappen heeft gemaakt. Ik hoop dat dit zo doorgaat maar ik heb daar zeker vertrouwen in met Pieter Bindt als opvolger. Ik ben blij dat hij mijn opvolger is, hij is net zo operationeel denkend als dat ik ben. Ik weet dan ook zeker dat onder zijn leiding de MIVD zich verder zal blijven ontwikkelen."

Geen begonia's

Cobelens gaat dus per eind april met functioneel leeftijdsontslag. Hoe gaat hij al die vrije tijd invullen? "Ik ga in ieder geval niet achter de begonia's zitten. Ik ga meerdere dingen doen. Ten eerste ga ik bij een IT-bedrijf aan de slag met elektronische werkplekken voor de overheid. Ik heb plannen waardoor het thuiswerken binnen de overheid een stuk gemakkelijker zal worden. Met deze plannen zouden mensen in de toekomst veilig thuis kunnen werken met gerubriceerde informatie. Daarnaast ben ik binnen de organisatie Policy Research een organisatie aan het oprichten met de naam M4B (Military Talent for Business Solutions). Met deze organisatie kunnen militairen die met functioneel leeftijdsontslag gaan, worden bemiddeld naar het bedrijfsleven." Cobelens zal dus zeker niet stil gaan zitten. "Het houdt me van de straat. Ik ga het wel rustig aan doen hoor, ik zal geen acht uur per dag gaan werken. Eerst ga ik 's ochtends lekker sporten en dan ga ik na de files op mijn gemak naar mijn werk. Beide bedrijven zitten in Rotterdam. Ik kijk het een jaartje aan en mocht het dan niet bevallen, kan ik altijd nog achter de begonia's gaan zitten."

Even voorstellen...
Commandeur Pieter Bindt
Nieuwe directeur MIVD

Commandeur Pieter Bindt volgt eind april Generaal-majoor Pieter Cobelens op als Directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. Ook zal hij worden bevorderd tot Schout-bij-nacht. Op dit moment vervult Bindt de functie van souschef Operationeel Beleid bij de Defensiestaf. "Ik heb echt de hoofdprijs gewonnen met deze nieuwe functie. Het is iets wat ik heel graag wilde en ik heb er dan ook enorm veel zin in!" laat Bindt weten.

Bindt had in 2002-2003 een functie in Den Haag bij de Afdeling Nationale Plannen bij het Ministerie van Defensie. Na deze functie werd hij van september 2004 tot januari 2007 geplaatst als commandant van Hr. Ms. Rotterdam, het eerste Nederlandse amfibische transportschip. Sinds januari 2007 vervulde hij de functie van Commander Netherlands Maritime Force (COMNL-MARFOR). Eind december 2009 is hij teruggekeerd van de operatie Atalanta. Gedurende vier maanden gaf hij aan deze EU-missie leiding. Zijn huidige functie als souschef Operationeel Beleid bekleedt hij sinds september 2010.

Kennismakingsronde

Bindt zal op 27 april officieel intreden als directeur MIVD. Hij is echter wel al vanaf 11 april binnen. "In de tijd van 11 april tot 27 april zal ik 's ochtends gesprekken hebben met Cobelens. Vervolgens ga ik de afdelingen af om te zien hoe alles werkt en om kennis te maken. Aan het eind van de dag zal ik dan weer een gesprek met Cobelens hebben om te evalueren wat ik allemaal heb gezien op de afdelingen." Voor die tijd maakt Bindt wel al samen met Cobelens een aantal reizen naar partnerlanden. Voor onze huidige directeur is dit een mogelijkheid om afscheid te nemen van de partnerdiensten en voor Bindt een soort kennismakingsronde. "Ik heb heel veel zin om te beginnen bij de MIVD. Ik vind dit zo een mooie functie omdat alles samenkomt. Het is zowel zichtbaar als onzichtbaar, zowel tactisch als strategisch. Je hebt de wereld als werkterrein, het is relevant, met een eigen professionele en diverse organisatie en steeds op het scherpst van de snede. Daarnaast neemt het belang van inlichtingen toe."

Enthousiast en gemotiveerd

Het beeld dat Bindt de laatste weken van de MIVD heeft gekregen, is zeer positief. "Sinds ik de laatste weken al een beetje meeloop binnen de dienst, kom ik steeds buitengewoon enthousiaste en gemotiveerde mensen tegen. De expertisegebieden zijn divers en met kleine teams afgedekt. De mensen maken het verschil. Ook zie ik een overweldigende waardering van buitenlandse partners voor de MIVD en Generaal Cobelens. De MIVD heeft goede contacten en heeft vertrouwen gewekt. Dit is erg belangrijk,
in ons eentje redden we het nooit."

Verbeterpunten

Wat ziet Bindt als verbeterpunten? "In mijn huidige baan heb ik gemerkt dat het maken van plannen en behoeftestellingen belangrijk is. Die moeten we zodanig opstellen, dat zij meelopen in het ritme, de bio-cultuur van de organisatie. Het begin is er maar we kunnen nog beter worden. Verder zijn er ongetwijfeld andere dingen die verbeterd kunnen worden, maar dat zal ik allemaal nog gaan meemaken." Heeft Bindt verder nog 'lessons learned' in zijn loopbaan bij Defensie die hij kan gebruiken voor zijn nieuwe functie als directeur MIVD? "Toen ik commandant van Hr. Ms. Rotterdam was, wilde ik wat informatie hebben. Als antwoord kreeg ik: "We kunnen je niet helpen, staat niet in het jaarplan." Ik vind dat geen juist antwoord. Het is logisch dat bij het verdelen van schaarste niet alles gedekt kan worden. Maar wanneer de klant ergens om vraagt, is het belangrijk dat er op een goede manier antwoord gegeven kan worden. Een beter antwoord zou zijn: "Sorry, we hebben op dit moment geen capaciteit om aan uw vraag te voldoen, over zoveel dagen kunnen we wel leveren". Dat staat toch een stuk netter dan: "Staat niet in het jaarplan."

"Omdat er veel veranderingen in de omgeving zijn, is het een uitdaging om voortdurend te verbeteren."

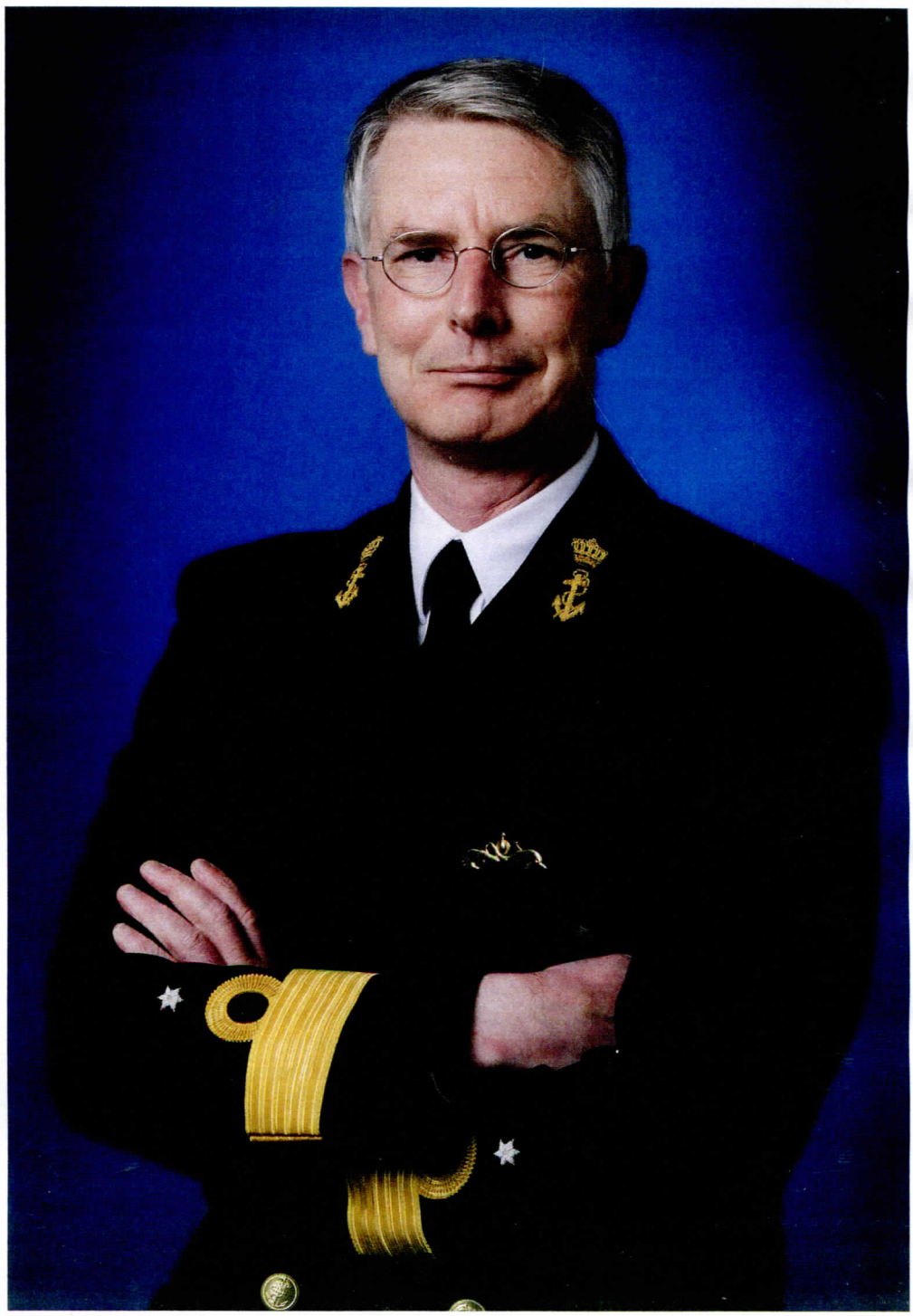

Contact met personeel

Als we kijken naar Bindt als leidinggevende, valt het op dat hij graag veel contact heeft met zijn personeel. "Dat directe contact met mensen heb ik nodig, zowel sociaal als om mijn gedachten te scherpen. Ik loop daarom graag rond. Ik heb ook graag dat mensen gewoon bij me binnen lopen, de deur staat altijd open. Wanneer ik iemand een opdracht geef en diegene begrijpt het niet of heeft geen tijd, is het belangrijk het daar even over te hebben. Dan is een beter gedeeld beeld, beter plan of andere prioriteiten mogelijk. Alle beschikbare denkkracht moet gebruikt worden." Bindt geeft ook aan dat hij tegengesproken kan worden. "Ik maak mijn beslissingen graag na discussie. Als daar geen tijd voor is, hebben we het er weer over zodra er wel tijd voor is. Daar leren we van."

Uitdaging

Bindt ziet het als een uitdaging om de ontwikkelingen die MIVD de laatste jaren heeft gemaakt ook door te zetten. "Omdat er veel veranderingen in de omgeving zijn, is het een uitdaging om voortdurend te verbeteren. Ik wil verder bouwen aan een MIVD team dat zich steeds makkelijk aanpast aan een nieuwe omgeving, effectief en efficiënt samenwerkt met partners in binnen- en buitenland en waar mensen het naar hun zin hebben en het beste uit zichzelf halen."

Goede start voor **minor Inlichtingenstudies**

De eerste lichting van de minor Inlichtingenstudies is achter de rug. Van augustus tot en met december 2010 hebben tussen de 15 en 20 studenten de minor aan de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) met succes doorlopen. Onder hen een aantal MIVD-ers. Ingelicht sprak met Giliam de Valk, coördinator en docent van de minor.

De minor Inlichtingenstudies is onderdeel van de major Krijgswetenschappen aan de NLDA. Gedurende de periode van ruim 4 maanden komen verschillende aspecten van het hedendaagse militaire en militair relevante Inlichtingen- en Veiligheidsdomein (I&V) aan bod. De minor bestaat uit drie vakken: Geheime Praktijken, Methoden en Vaardigheden van het Inlichtingenwerk en Militaire Inlichtingen. Afgelopen jaar gingen de vakken voor het eerst van start voor een groep studenten aan de NLDA. "De vol bezette werkgroep bestond uit een team met een goede mentaliteit. Ze hebben heel goed gewerkt en mooie resultaten neergezet", vertelt de Valk.

Noodplan

De Valk is naast de NLDA ook werkzaam op de Universiteit van Amsterdam (UvA). Een kleine twee jaar geleden werd hij benaderd door de MIVD met de vraag of hij de minor Inlichtingenstudies op de NLDA wilde opzetten. "Ik heb er geen seconde over nagedacht en heb meteen ja gezegd". Vlak voordat de zomervakantie begon, kreeg hij een *go*. Tijdens de vakantie maakte de docent een noodplan om zo snel mogelijk twee vakken op te kunnen zetten. "Toen ik mijn eerste dag op de NLDA had, bleek dat twee derde van mijn noodplan al uitgevoerd was. Zo was er al een site opgezet en waren de boeken al besteld. Het was echt alsof ik in een warm bedje kwam. Dit was een heel fijn begin en zegt veel over de mentaliteit bij Defensie."

Cultuurverschillen

De Valk geeft aan enorme cultuurverschillen te merken tussen de minor op de UvA en die op de NLDA. "Het grootste verschil zit hem in het individualisme. Bij de UvA is het eigenlijk een beetje ieder voor zich terwijl bij de NLDA iedereen de schouders eronder zet. Daarbij merk je goed dat de studenten op de NLDA een militaire achtergrond hebben. Toen ik voor het eerst een student van de NLDA begeleidde met zijn paper, reageerde hij op mijn suggesties tot verbetering met 'check' en voerde het uit als een order, terwijl studenten van de UvA eerst uitgebreid de discussie aangaan." De Valk is van beide culturen gecharmeerd. Wat hij zo leuk vond aan het les geven op de NLDA, is dat het een heel gemotiveerde groep was. "Ik vond het een leuke ervaring om met Cadetten en Adelborsten te werken. Ze gingen er echt voor. Dat was ook te zien aan de resultaten. Twee van de syndicaten behaalden een betere score dan ooit een syndicaat van de UvA heeft gehaald."

Gastsprekers

Tijdens de minor zijn verschillende colleges door gastsprekers van Defensie verzorgd. "Dit was ook een groot voordeel van het implementeren van de minor op de NLDA. Omdat dit bij Defensie hoort, was het een stuk gemakkelijker om gastsprekers te regelen. We hebben een aantal zeer interessante colleges gehad van MIVD-ers, onder wie Arno Reuser. De studenten gaven aan dit een heel goed en nuttig college te vinden." In augustus van dit jaar start een nieuwe lichting studenten aan de minor. De Valk laat weten dat het aantal gastcolleges dan nog groter zal zijn. "We willen het verzorgen van colleges door gastsprekers nog intensiever maken. De studenten leren veel van de gastsprekers en het is een mooie connectie tussen de academische wereld en het werkveld."

MIVD

Onder de groep van 15 tot 20 studenten

waren ook een aantal MIVD-ers. De Valk vindt het een meerwaarde dat er MIVD-ers in de groep zaten. "Het was erg leuk er MIVD-ers bij te hebben. Zij konden de mechanismen die besproken werden goed toelichten. Ze kregen een eigen opdracht en doorliepen een apart traject. De MIVD-ers hebben fanatiek aan hun opdracht gewerkt en hebben in hun pilot-casus grensverleggende resultaten bereikt." De groep bestond verder vooral uit Cadetten en Adelborsten.

Inlichtingenwetenschappen

Naast zijn werk als docent doet de Valk wetenschappelijk onderzoek. "Binnen inlichtingenstudies kan je een onderscheid maken tussen inlichtingenwetenschappen en inlichtingenkunde. De inlichtingenwetenschappen staan nog in de kinderschoenen. De kunde van de praktijkanalist is al veel verder ontwikkeld. Mijn hart ligt bij het methodologisch verder ontwikkelen van deze twee subdisciplines." De Valk geeft aan een andere insteek te hebben dan andere wetenschappers. "Andere wetenschappers zijn vaak met casusonderzoek bezig. Ik kijk meer naar een methodologisch probleem en hoe de oplossing van dit probleem kan bijdragen aan het doorontwikkelen van inlichtingenstudies." De wetenschapper heeft van zijn vak, zijn hobby kunnen maken. "Ik ben de hele dag bezig met nadenken over die disciplines. Wanneer ik een methodologisch probleem heb, ga ik bijvoorbeeld met muziek op de bank liggen nadenken. En wanneer ik op vakantie ben, denk ik ook constant na over methodologische problemen. Een wandeling in het bos werkt dan bijvoorbeeld heel meditatief. Op dat soort momenten kan ik het beste nadenken. Dat is zo mooi aan mijn vak, ik ben er constant mee bezig."

Proefschrift

De Valk is van huis uit politicoloog en heeft zich gespecialiseerd in inlichtingenstudies. Hij haalde zijn doctorandustitel op de rechtenfaculteit van de Universiteit Leiden. In 2005 promoveerde hij op het proefschrift "*Dutch Intelligence; Towards a Quality Framework for Analysis*". Over het schrijven van dit proefschrift heeft de Valk ongeveer 10 jaar gedaan. "Toen ik midden jaren 90 aan het proefschrift wilde beginnen, ben ik na vooronderzoek een rondje langs de universiteiten in Nederland gegaan. Niemand had toen interesse om me te begeleiden omdat er ze er geen geld voor hadden." Het hart van de Valk lag echter wel bij het onderzoek. Daarom heeft hij door middel van verschillende banen in de horeca en de politiek zelf het proefschrift bekostigd. Toen hij in 2005 in de afrondingsfase van zijn proefschrift zat, werd de Valk benaderd door zowel de Universiteit van Amsterdam (Cees Wiebes) als de Universiteit Utrecht (Bob de Graaff) met de vraag of hij een vak over wilde nemen. "Ik had mijn proefschrift nog niet verdedigd toen ik benaderd werd met dit aanbod. Ik had voor de afronding van mijn proefschrift eigenlijk al een aanstelling binnen. Sinds het afronden van mijn proefschrift is het heel hard gegaan. In korte tijd kon ik aan de UvA een enkel vak uitbreiden tot een interdisciplinaire minor inlichtingenstudies. En voor ik het wist werd mij gevraagd de minor Inlichtingenstudies ook op de NLDA op te zetten." Naast zijn werk als docent en wetenschappelijk onderzoeker, is de Valk secretaris van de Netherlands Intelligence Studies Association en vice-voorzitter van de European Security Intelligence Foundation.

Uruzgan: een ervaring in een complexe omgeving

Wat heeft deze missie de MIVD gebracht?

De militaire operatie in Uruzgan, en dus ook de inlichtingenondersteuning, was een complexe operatie. Dit komt door de diversiteit aan actoren, de continue en diffuse dreiging, de invloed van geografische omstandigheden, het klimaat en een diversiteit aan taken. Al die elementen zijn de afgelopen vijf jaar samengekomen op vele bureaus binnen de MIVD. Dit artikel laat in grote lijnen de ervaringen van de afdelingen Inlichtingen, SIGINT en Militaire Operaties de revue passeren.

Binnen het Team Afghanistan, als een multidisciplinair team (MIVD-breed), stonden vier clusters centraal. Deze clusters hadden elk een eigen expertise maar werkten wel nauw met elkaar samen. Het politieke cluster hield zich bezig met de politiek strategische ontwikkelingen in Afghanistan zoals de verkiezingen, de positie van regering Karzai, de bestuurlijke ontwikkelingen, de macht van powerbrokers etc. Het militaire cluster ging in op de diffuse dreiging en schreef een periodieke update van de veiligheidssituatie, zowel op landelijk als provinciaal niveau. Daarnaast analyseerde dit cluster de modus operandi en trends (intenties, activiteiten, capaciteiten) die zich aftekenden onder Talibanstrijders. Deze diffuse dreiging toont zich ondermeer in het gebruik van Improvised Explosive Devices (IED). Vanaf april 2009 is een derde cluster toegevoegd aan het Team. Dit cluster analyseerde zowel technische ontwikkelingen als IED-netwerken met facilitators. Tot slot was er een Sociaal Netwerk Analyse cluster (SNAT), dat Talibannetwerken en het hogere Talibanleiderschap in kaart bracht. Daardoor had Team Afghanistan kennis van de Taliban tot op regionaal/lokaal niveau. Kortom, Team Afghanistan had niet alleen inzicht in het optreden van de Talibanstrijders, maar ook in de human environment. Beide inzichten zijn benodigd om uiteindelijk commandanten te velde en de beleidsmakers in Den Haag te kunnen voorzien van volledige en accurate inlichtingenproducten.

Deze noodzakelijke inzichten beïnvloeden de kwaliteit en kwantiteit van de inlichtingenverzamelorganen. Met de inzet van verschillende verzamelorganen is in Uruzgan soms op grote schaal ervaring opgedaan. Daarnaast was er op internationaal gebied de behoefte om inlichtingenproducten te delen. De operatie in Uruzgan betekende een veelvuldige samenwerking met landen als de Verenigde Staten, Australië en Slowakije. Deze samenwerking heeft de MIVD ook geraakt en ook hier heeft het inlichtingenpersoneel ervaring opgedaan. Het delen van inlichtingen op nationaal niveau is tot uiting gekomen in het Joint Collection en Fusion Concept (JCFC). Dit concept was de basis voor de samenwerking/integratie van het inlichtingenpersoneel van de Commandant der Strijdkrachten en de MIVD. Inmiddels is het JCFC geëvalueerd en zullen de lessons identified worden geborgd in de organisatie.

Tot slot kan worden gesteld dat de ervaringen in Uruzgan aantonen dat de bovengenoemde ontwikkelingen hoge eisen stellen aan vooral de expeditionaire inlichtingenorganisatie. Denk hierbij ook aan de verzamelorganen, de verwerkingscapaciteit en de kennis en ervaring van het inlichtingenpersoneel. Hiertoe is in Uruzgan een grote stap voorwaarts gemaakt. Echter om gereed en relevant te blijven voor de komende operaties, zullen we ons moeten blijven aanpassen aan de ontwikkelingen die zich voordoen en aftekenen. Uruzgan staat niet model voor de toekomst.

Samenwerking tussen MIVD en JCG vastgelegd

De MIVD en de JCG (Joint CIS Groep) zijn een belangrijke samenwerking aangegaan op het gebied van technisch beheer. JCG regelt voortaan het technisch beheer ten behoeve van BICES (Battlefield Information Collection and Exploitation Systems) in gebruik bij de operationele commando's (OPCO's). De samenwerking werd 21 januari officieel gemaakt met de ondertekening van de SLA (Service Level Agreement) BICES. Het is het eerste contract dat JCG met een klant aangaat. "De ondertekening van dit document is een mijlpaal voor zowel de MIVD als de JCG", aldus Erik Hagen, functioneel beheerder BICES.

De Commandant JCG, Michel van den Akker, kwam woensdag 12 januari bij de plaatsvervangend directeur, brigadegeneraal In het Veld, op bezoek om samen de SLA BICES te ondertekenen. Dit deden zij in het bijzijn van een aantal vertegenwoordigers van de MIVD en een aantal van de JCG. Het document legt de wederzijdse verplichtingen en verantwoordelijkheden van de MIVD en de JCG vast.

Er is ruim 1,5 jaar gewerkt aan het document. Voor de MIVD is de ondertekening de eerste stap richting het uitbesteden van technisch beheer. Het gaat hier om een personeelsneutrale uitbesteding, er is geen personeel overgegaan van de MIVD naar de JCG. De JCG gaat de gebruikersondersteuning en een groot gedeelte van het technisch beheer voor BICES uitvoeren. Binnen de MIVD blijft Bureau ICT verantwoordelijk voor het beheer.

BICES is een gerubriceerd informatiesysteem en wordt defensiebreed gebruikt door de inlichtingensecties van de OPCO's voor het verzamelen en uitwisselen van INTEL informatie.

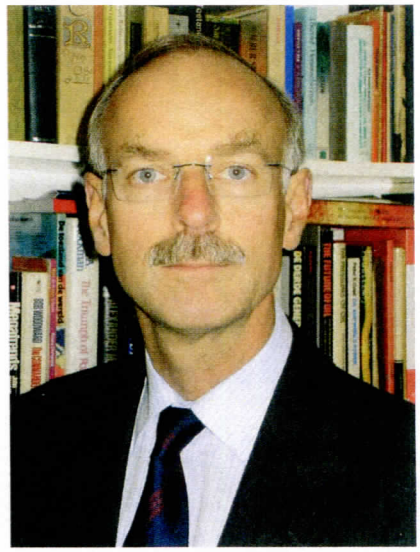

De Kluwer publicatie ***Inlichtingen- en Veiligheids-diensten:*** een leemte gevuld

Onlangs bracht uitgeverij Kluwer een bundel uit over inlichtingen- en veiligheidsdiensten, geschreven door toonaangevende auteurs uit de wetenschap en praktijk van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De bundel biedt een overzichtswerk van de inzichten in de organisatie en het functioneren van inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Door: Joop van Reijn, Voorzitter NISA

"Het is de bundel waarin wetenschappelijke en praktische kennis bij elkaar is gebracht."

Prof. mr. dr. Erwin Muller

Al sinds een aantal jaren geeft de wetenschappelijke uitgeverij Kluwer een serie *Orde en Veiligheid* uit. De eindredactie berust bij Erwin Muller, hoogleraar Veiligheid en Recht aan de Universiteit Leiden en directeur van het COT-instituut voor veiligheids- en crisismanagement. In sommige van deze publicaties werd hier en daar al aandacht besteed aan inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Zo is in het deel *Krijgsmacht* (2004) een hoofdstuk gewijd aan inlichtingen en veiligheid bij Defensie, dat ik samen met Max Metselaar schreef. Daar is overigens zeven jaar na dato wel het nodige in veranderd. Ook in de delen *Politie* en *Terrorisme* komen de diensten hier en daar -zijdelings- aan bod. Een zelfstandig overzichtswerk, geheel gewijd aan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, was er echter nog niet. Dat leek lange tijd een te gevoelig onderwerp en dus een brug te ver.

Inlichtingen- en veiligheidsstudies zijn echter niet meer weg te denken uit het Nederlandse academische landschap. De laatste jaren zag de Netherlands Intelligence Studies Association (NISA) de belangstelling onder studenten voor de diverse programma's in Amsterdam, Utrecht en aan de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) gestaag toenemen. Trok het onderwerp in het begin nog zo'n 25 studenten per cursus, nu is een collegezaal met 160 studenten geen uitzondering meer. De hoogste tijd dus om in een leemte te voorzien. Zo'n twee jaar geleden nam Erwin Muller derhalve het initiatief tot een afzonderlijke wetenschappelijke bundel *Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten*. Samenwerking met de NISA lag daarbij voor de hand. Veel Nederlandse wetenschappers die zich met dit vakgebied bezig houden, zijn daar immers aan verbonden. Het redactieteam ging bestaan uit Erwin Muller, Beatrice de Graaf verbonden aan het Centre for Terrorism and Counterterrorism van de Universiteit Leiden en voorts ondergetekende.

Van het begin af aan werd de lat hoog gelegd. De ambitie was om niet alleen thema's *rondom* bestaan en werkwijze van de diensten in beeld te brengen en daarmee de diensten in een breder wetenschappelijk kader te plaatsen. De redactie wilde ook doordringen tot de eigenlijke *tradecraft*, voor zover de noodzaak tot geheimhouding over de modus operandi dat mogelijk maakte. Daarbij zou niet alleen een inkijkje in het heden gegeven moeten worden, maar ook in de toekomst van het vakgebied. Het was duidelijk dat hiervoor de steun van de inlichtingen- en veiligheidsgemeenschap onontbeerlijk was. Die heeft de redactie dan ook bewust gezocht, overigens met behoud van de eigen verantwoordelijkheid. De MIVD heeft gelukkig zeer positief gereageerd op het idee van een Kluwer bundel over dit onderwerp. Een woord van dank hiervoor is zeker op zijn plaats. Ook van de kant van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding is aan de bundel meegewerkt. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat onder de auteurs enkele voor de dienst bekende namen te vinden zijn.

Veel van de aangeroerde thema's konden zonder meer in een ongerubriceerde publicatie worden opgenomen. De bundel bevat uiteraard geen staatsgeheimen. Waar het echter ging om enkele aspecten van *tradecraft* moesten wat creatieve oplossingen worden gevonden om relevante informatie en inzichten op een verantwoorde manier voor een breder publiek toegankelijk te maken. Het 'hoe' hiervan behoort echter tot de modus operandi van de redactie. En u weet, daar kunnen als het om inlichtingen en veiligheid gaat, geen mededelingen over gedaan worden...

Het belang van de publicatie

Inlichtingen- en veiligheidsdiensten spelen een steeds belangrijkere rol in de nationale veiligheid. Met de opkomst van het terrorisme en de toegenomen militaire uitzendingen zijn de organisatie en het functioneren van deze diensten cruciaal geworden voor het voorkomen en bestrijden van inbreuken op de nationale veiligheid. Nieuwe dreigingen, zowel nationaal als internationaal, vragen steeds meer en diepgaander aandacht. De diensten kunnen verstrekkende bevoegdheden gebruiken die diep ingrijpen in grondrechten van burgers. Sturing en controle van inlichtingen- en veiligheidsdiensten vormen dan ook belangwekkende thema's. De verhouding tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de reguliere opsporing wordt steeds intensiever. Ook openbaarheid en natuurlijk vertrouwelijkheid vormen vanzelfsprekend kernelementen in de discussies over de organisatie en het functioneren van deze diensten. In Nederland zijn vooral de AIVD, de MIVD en de Regionale Inlichtingendiensten van belang. Zij staan in deze Kluwer bundel centraal. Inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn al langer onderwerp van wetenschappelijk onderzoek, zeker in het buitenland. Zoals hierboven al gezegd, ontbrak tot nu toe echter in Nederland een overzichtswerk omtrent de functie, organisatie en functioneren van inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De (wetenschappelijke) informatie over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en ook over de inlichtingen- en veiligheidsfunctie was verspreid beschikbaar in wetenschappelijke en andere publicaties. In deze integrale publicatie hebben redactie en auteurs geprobeerd de meest relevante wetenschappelijke en praktijkgerichte inzichten over inlichtingen- en veiligheidsdiensten bij elkaar te brengen. Vergelijkbaar met de andere bundels in de serie *Orde en Veiligheid* wordt aandacht besteed aan de cruciale thema's die nu en in de toekomst spelen rond deze diensten. De publicatie draagt derhalve bij aan de ontwikkeling van het vakgebied 'inlichtingen- en veiligheidsstudies'. De publicatie is primair bedoeld voor academisch gebruik, maar kan ook van nut zijn voor bijvoorbeeld het openbaar bestuur, voor de rechterlijke

macht en voorts voor iedere geïnteresseerde die de moeite wil nemen om feit en fictie rond de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten van elkaar te scheiden.

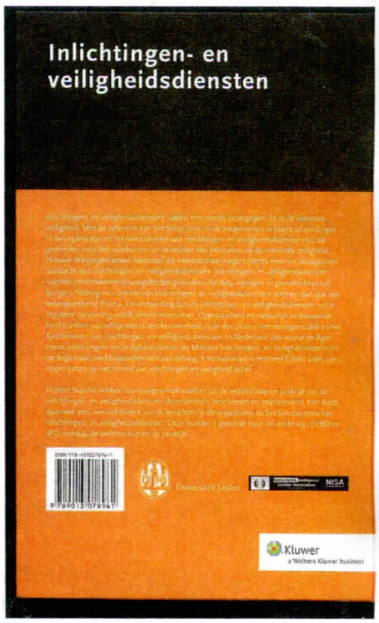

Inhoud

Voor de bundel heeft de redactie uiteindelijk ruim 30 auteurs bij elkaar gebracht met een rijke variatie aan achtergronden, zowel uit de academische wereld, uit de beroepspraktijk als uit de private sector. Het resulterende overzichtswerk omvat zo'n 700 pagina's tekst met uitgebreide literatuurverwijzingen en bestaat uit vier delen.

In het eerste deel wordt de inlichtingen- en veiligheidsfunctie gepositioneerd in het Nederlandse staatsbestel en het openbaar bestuur. Als eerste bespreekt Rob Visser de staatsrechtelijke positie van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in het Nederlandse staatsbestel. Daarna schetst Erwin Muller de juridische grondslag van het optreden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten door het op hoofdlijnen bespreken van de Wet Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten en de Wet veiligheidsonderzoeken. Dan zijn de diensten zelf aan de beurt. 'Huis historicus' van de Binnenlandse Veiligheidsdienst/Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst Dick Engelen (nu in ruste) gaat nader in op de geschiedenis en de recente ontwikkelingen van de AIVD, terwijl ik dat zelf doe voor de MIVD, tegen de achtergrond van de Nederlandse politieke ontwikkeling van de vorige eeuw. Daarbij valt op hoezeer de ontwikkeling van de beide diensten met elkaar verknoopt is. Een leerzame exercitie. Eelco Kessels beschrijft vervolgens de geschiedenis en positie van de Regionale Inlichtingendiensten van de politie, een belangrijke functie die nogal eens over het hoofd wordt gezien. Afshin Ellian geeft een beschouwing over de verhouding tussen de inlichtingen- en veiligheidsfunctie en het strafproces, waarna Nick Verhoeven ingaat op het toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten door de Commissie van Toezicht. Tenslotte plaatst Jelle van Buuren het toezicht op inlichtingen- en veiligheidsdiensten in Europees perspectief.

De bundel *"Inlichtingen- en veiligheidsdiensten"* van Kluwer is een gezamenlijke uitgave van de Universiteit Leiden en de Netherlands Intelligence Studies Association en is te bestellen bij elke betere boekhandel tegen de prijs van €79,95.

In het tweede deel worden de functies van inlichtingen- en veiligheidsdiensten geschetst. Erik Frinking en Michel Rademaker, beiden van het Centrum voor Strategische Studies en nauw betrokken bij de ontwikkeling van de Strategie voor Nationale Veiligheid, beschrijven de systematiek, de organisatie en het beleid rond nationale veiligheid. Paul Abels gaat in op een cruciaal thema voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, namelijk terrorisme en radicalisering. George Dimitriu en Anne Tjepkema richten zich op de inlichtingenvoorbereiding bij militaire operaties, een onderwerp dat de lezers van Ingelicht bekend zal voorkomen. Kees Homan neemt het onderzoek naar proliferatie voor zijn rekening. Ben de Jong en Peter Keller gaan diep in op heimelijke activiteiten door andere mogendheden en contraspionage, een belangwekkend hoofdstuk vanwege de precieze begripsbepaling rond dit lastige onderwerp. Paul Koedijk beschrijft en analyseert hoe beveiligingsbevordering en informatiebeveiliging door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten vorm krijgen. Als laatste hoofdstuk in dit deel gaan vader en zoon Bijl in op de organisatie en het functioneren van veiligheidsonderzoeken. Soms een gewoon familiebedrijf, die MIVD...

Het derde deel richt zich op de uitvoering door inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Beatrice de Graaf bespreekt allereerst de *intelligence cycle*, de systematiek waarmee de diensten informatie verwerven, verwerken en exploiteren. De daaropvolgende hoofdstukken gaan dieper in op verschillende vormen van verwerving. Wie *Osint* zegt, zegt Arno Reuser en hij gaat op de hem bekende wijze (dwz. grondig) in op het gebruik van open bronnen informatie. Vervolgens geven Constant Hijzen en Daan Meijer een bijzondere inkijk in de wijze waarop inlichtingendiensten gebruik maken van informanten en agenten (*Humint*). Aansluitend beschrijft en analyseert Cyril Fijnaut de manier waarop met informanten en infiltranten in het buitenland wordt omgegaan. Cees Wiebes bespreekt vervolgens de interceptie van tele-communicatie (*Sigint*) en de Nationale SIGINT Organisatie, onderwerpen die bij hem in goede handen zijn. Ook twee nieuwere 'takken van sport' komen aan bod. Alex Ordelmans en Wilbert

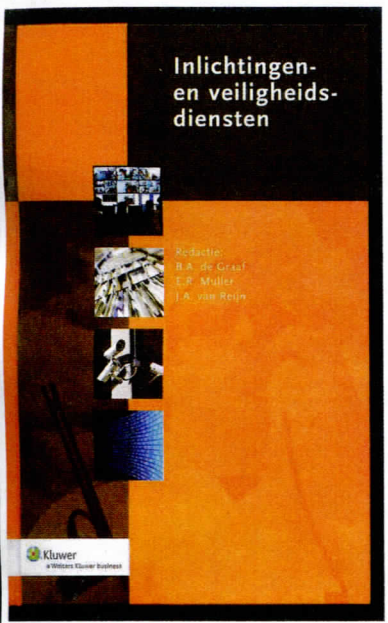

"Wéér een mooi voorbeeld van openheid bij de diensten. Wie nu nog spreekt over de 'geheime diensten' moet wérkelijk eens gaan bijlezen." *Arno Reuser*

Ligtenberg richten zich op inlichtingenvergaring met behulp van geografie en beeldmateriaal (*Geospatial Intelligence*), waarmee de MIVD in Afghanistan inmiddels de nodige ervaring heeft opgedaan. Oprichter en directeur van Fox-IT Experts in IT-security Ronald Prins geeft een interessante visie op de mogelijkheden van inlichtingenvergaring via cyberbronnen (*Cyberint*). Het belang van deze *low-cost* maar ook *low-risk* vorm van informatieverwerving, als aanvulling op *humint* en *sigint*, lijkt in Nederland nog niet volledig doorgedrongen. Elders ligt dat beduidend anders... Verzamelde informatie moet ook worden verwerkt tot inlichtingen. Daartoe geeft Giliam de Valk een beschrijving van zogenaamde *all source analysis* waarbij gebruik wordt gemaakt van meerdere bronnen. Tenslotte bespreken Erik Frinking en Michel Rademaker de wijze waarop *intelligence* wordt verspreid en hoe de feedback is vormgegeven.

In het laatste deel worden enkele thema's en uitdagingen voor inlichtingen- en veiligheidsdiensten voor de toekomst geformuleerd. Bob de Graaff gaat in op zogenaamde *intelligence failures* en hoe daarvan geleerd kan worden. Ook de ethiek van inlichtingenwerk komt aan bod, besproken door Bob Hoogenboom en Peter Keller. Vervolgens worden vanuit respectievelijk de AIVD en de MIVD aandachtspunten voor de toekomst van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten geschetst. Tenslotte plaatst Erwin Muller de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in perspectief.

Een leemte gevuld

Met deze publicatie is, denk ik, voorzien in een behoefte die gaandeweg ook in Nederland is ontstaan. Het is een nuttig naslagwerk voor wie meer wil weten over dit interessante vakgebied. Dat heeft alles te maken met de 'volwassenwording' van het vakgebied, in tegenstelling tot het beeld van 'noodzakelijk kwaad' dat inlichtingen- en veiligheidsdiensten in ons land lange tijd heeft omringd. Het boek zal zeker nog niet volledig zijn. Ook zijn er, onder tijdsdruk, hier en daar nog wat schoonheidsfoutjes aan de aandacht ontsnapt. Dat doet echter aan de inhoud niets af. Zelfs voor de *intelligence professional* valt er in dit boek nog wel het nodige te lezen en misschien wel te genieten. Voor mijzelf was het in ieder geval plezierig én leerzaam om met zoveel gelijk gestemden en (oude) bekenden aan dit boek te mogen werken. Werk en hobby liggen in dit vak nu eenmaal dicht bij elkaar. Schrikt de prijs u af om het zelf aan te schaffen? Mogelijk heeft Arno Reuser een oplossing. Het is ten slotte allemaal *open source*...

Genoemde auteurs

Alex Ordelmans – Defensie Inlichtingen- en Veiligheids Instituut
Beatrice de Graaf – Centre for Terrorism and Counter-terrorism, Universiteit Leiden
Ben de Jong – Universiteit van Amsterdam
Bob de Graaff – Universiteit Utrecht, Nederlandse Defensie Academie
Bob Hoogenboom – Nyenrode, Vrije Universiteit Amsterdam, London School of Economics
Cees Wiebes – Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
Constant Hijzen – Centre for Terrorism and Counter-terrorism
Cyril Fijnaut – Universiteit van Tilburg
Daan Meijer MA – Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Dick Engelen – Binnenlandse Veiligheidsdienst, Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Eelco Kessels – International Centre for Counter-Terrorism
Erik Frinking – Centrum voor Strategische Studies
Erwin Muller – Universiteit Leiden, COT-instituut voor veiligheids- en crisismanagement.
Giliam de Valk – Universiteit van Amsterdam, Nederlandse Defensie Academie
Jelle van Buuren – Vrije Universiteit Amsterdam
Kees Homan – Clingendael
Michel Rademaker – Centrum voor Strategische Studies
Nick Verhoeven – Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
Paul Abels – Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
Paul Koedijk – Integis B.V.
Peter Keller – voormalig Binnenlandse Veiligheids-dienst, Europese Commissie
Rob Visser – Ministerie van Justitie
Ronald Prins – Fox-IT Experts in IT-security

Column Bureau Veiligheidszaken

Goede voornemens, de ratrace *en weten wat je deelt en met wie?*

De afgelopen maanden zijn weer als een speer voorbij gegaan. Na het kerstverlof gaat het nieuwe jaar van start en komt de bedrijvigheid weer goed los. De goede voornemens waren er wel maar zijn al weer even gelaten voor wat ze zijn want we moeten productie draaien. Laten zien dat we onmisbaar zijn zodat we niet wegbezuinigd worden. Oh ja, en overal moet een bedrijfsvoeringrapportage van worden opgemaakt. Nog meer werk.

Door: De Veiligheidsofficier, MIVD, Bureau Veiligheidszaken

We hebben het zo druk dat we vergeten onze bezoekers aan te melden bij de beveiliging. We laten dat sleutelkastje openstaan omdat het elke keer maar tijd kost om het te openen met een code. Waardekasten draaien we niet van de nul, want daar win je elke ochtend zo 3 minuten extra mee. We werken zelfs over om ons werk af te krijgen. Aanmelden voor overwerk schiet er dan ook wel eens bij in, zo druk zijn we...

Die grote bedrijvigheid zorgt voor veel inlichtingenproducten die we graag delen met de juiste mensen. Sommige producten gaan naar 'klanten' buiten onze dienst. We willen zo graag laten zien dat we echt waardevolle producten maken, dat ook hier wel eens wat zaken minder gecontroleerd verlopen. Welke 'klanten' mochten ook al weer welke rapporten zien? Wat is het adres van de 'klant'? Als het maar snel gaat want we hebben beloofd dat het vandaag nog de deur uit gaat. En die administratieve details worden toch wel door iemand anders gedaan...

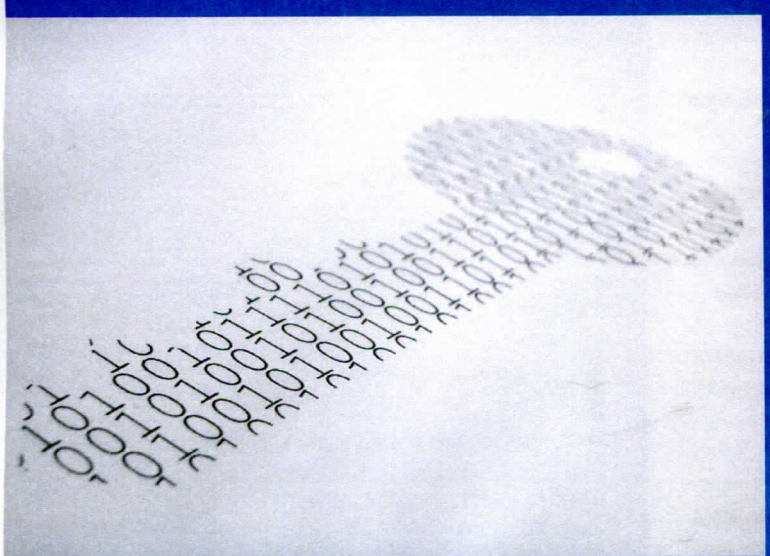

De opsomming hierboven lijkt triviaal in relatie tot het belang van een kwalitatief goede rapportage die tijdig wordt opgeleverd. Tijdig leveren van kwalitatief goede informatie naar de klant is ook wat het bestaansrecht van onze dienst versterkt in deze tijden van bezuiniging. Toch wil ik wijzen op de verantwoording dat dit ook veilig moet gebeuren. Vele van de Wikileaks documenten hadden nooit vrijgegeven kunnen worden als de interne beveiliging op orde was geweest.

De hierboven genoemde zaken die ik aanstipte zijn in meer of mindere mate geconstateerd als mogelijke veiligheidsproblemen. Wie de schoen past, trekke hem aan. Ik doe een beroep op de professionele houding van u allen om hier scherp op te zijn. U bent in elk geval persoonlijk verantwoordelijk voor de veiligheid in uw directe omgeving en voor de zaken die in uw handen zijn. Mogelijk komt daar als leidinggevende het toezicht op uw medewerkers bij.

Wat kunnen we concreet doen om de veiligheid te waarborgen? Controleer altijd persoonlijk wat u verstuurt en aan wie. Controleer de juiste rubricering. Controleer altijd het adres. U bent daar zelf verantwoordelijk voor en niet Bureau Documentaire Informatievoorziening! Vraag advies indien u het niet zeker weet. Coach als leidinggevende uw medewerkers in veiligheidszaken. Interesse en betrokkenheid in wat zij doen, zal door medewerkers gewaardeerd worden. Ik wens u verder een productief jaar en veel wijsheid in u handelen. U kunt altijd rekenen op advies en assistentie van Bureau Veiligheidszaken met al uw veiligheidszaken!

Gelezen in het nieuws

Kabinet neemt maatregelen tegen spionage

Het kabinet neemt maatregelen die de overheid en het bedrijfsleven beter moeten beschermen tegen spionage. Dat heeft de ministerraad besloten, maakte minister van Veiligheid en Justitie Ivo Opstelten (VVD) bekend.

De maatregelen moeten er vooral toe leiden dat organisaties zich beter bewust zijn van de risico's van spionage. Het stelen van bijvoorbeeld politieke, ambtelijke, wetenschappelijke en technologische informatie door buitenlandse spionnen vormt namelijk een dreiging voor de nationale veiligheid.

De geheime dienst AIVD helpt bij het vergroten van het bewustzijn; bedrijven kunnen dan zelf de juiste maatregelen treffen. Ook binnen de overheid worden alle kwetsbare plekken in kaart gebracht en vervolgens maatregelen getroffen.

Vorig jaar bleek uit onderzoek van de AIVD dat Nederland kwetsbaar is voor spionage. Dit komt onder meer door technologische ontwikkelingen en de komst van hoogopgeleide kennismigranten. Buitenlandse inlichtingenofficieren kunnen zich voordoen als onderzoeker of student en op die manier informatie inwinnen.

Op de websites van de inlichtingsdiensten AIVD en de MIVD zijn sinds februari vorig jaar brochures te downloaden met tips om spionage tegen te gaan.

Bron: nieuws.nl

Politie Amsterdam spit meest in telecomdatabase

De politie Amsterdam is opvraagkampioen 2010 voor de CIOT-telecomdatabase. Het aantal bevragingen is voor het eerst afgenomen: van 2,9 naar 2,6 miljoen keer. Hoe vaak de AIVD spit blijft geheim.

Voor het eerst in de geschiedenis is het aantal opvragingen van persoonsgegevens van burgers uit de telecomdatabank afgenomen. In 2009 werd het CIOT maar liefst 2,9 miljoen maal bevraagd door de Nederlandse politie en Justitie. In 2010 zakte dat naar 2,6 miljoen keer.
Hoe vaak de AIVD en de tegenhanger van het leger, MIVD, het CIOT raadplegen, blijft geheim.

Dat blijkt uit documenten die door het Ministerie van Veiligheid en Justitie zijn gepubliceerd, meldt onderzoeker Rejo Zenger. In het CIOT, dat staat voor Centraal Informatiepunt Onderzoek Telecommunicatie, zijn IP-adressen, telefoonnummers en mailadressen gekoppeld aan de NAW-gegevens (naam, adres, woonplaats) van Nederlanders.

Amsterdam aan kop

Het afgelopen jaar deden zich enkele opvallende verschuivingen voor. In 2009 was nog de Politie Midden-West Brabant met bijna een half miljoen bevragingen Nederlands kampioen. Vorig jaar is dat stokje overgenomen door de Politie Amsterdam-Amstelland met 430.117 queries.

Alhoewel het totaal aantal bevragingen licht is gedaald, is het aantal hits uit de databank gestegen: naar 3,8 miljoen. Dit komt volgens Zenger doordat personen steeds vaker meerdere malen in de database voorkomen, namelijk met hun verschillende abonnementen voor internet, telefonie en mobiel.

Ongeoorloofd gebruik

Het beheer van CIOT ligt al jaren onder vuur. Het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) doet momenteel diepgravend onderzoek naar de database. De privacywaakhond onderzoekt ongeoorloofd, onbevoegd en onrechtmatig gespit van politie, Justitie, AIVD en MIVD in de CIOT-databank.

De belangrijkste aanleiding voor die kritische aandacht van het CBP is het voortdurende gebrek aan controle over wie, wanneer en hoe in de databank kan grazen. Al jarenlang is de controle op de toegang tot de database beneden de maat, zo bleek uit een alarmerend audit rapport.

Zo blijkt dat opsporingsambtenaren hun inloggegevens uitwisselen, waardoor onbevoegden toch de database in kunnen.

Uit een steekproef van enkele tientallen gevallen bleek er weliswaar slechts één opvraging onrechtmatig, maar aangezien er 3 miljoen queries per jaar zijn, is het probleem van wangebruik potentieel groot. Tienduizenden opsporingsambtenaren hebben toegang tot het CIOT, dat elke dag geactualiseerd wordt door de telecomproviders.

Sleepnet

Vaak worden in één zoekactie de NAW-gegevens van honderden abonnees tegelijk opgevraagd. Met dergelijke sleepnetmethoden kan de recherche bijvoorbeeld nagaan wie er ten tijde van een misdaad rond de plaats van het delict aanwezig waren. Die 'identificatie' gebeurt aan de hand van logfiles gekoppeld aan de locatie van antennes van mobiele telefoonnetwerken.

Ondanks de problemen heeft Justitie plannen om het CIOT dramatisch uit te breiden. Het ministerie wil toegang tot alle telecomverkeersdata: wie, wanneer, hoelang en waar met wie belt, sms't en mailt. Providers moeten deze gegevens een jaar lang opslaan, sinds de omstreden Wet Bewaarplicht Telecomgegevens vorig jaar is aangenomen.

Bron: Webwereld

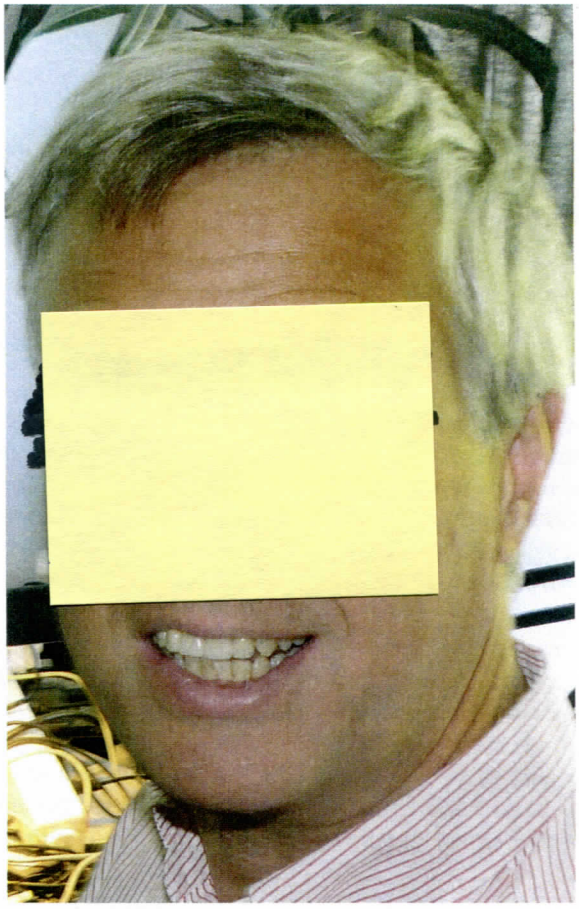

Column MC

Speerpunten

Ik zal mij even voorstellen. Mijn naam is [redacted] en ik ben de nieuwe MC voorzitter. Ik ben al 14 jaar werkzaam bij de MIVD en heb ook ruime ervaring in de MC. De nieuwe MC functioneert sinds 20 januari van dit jaar. Ik ben heel trots dat ik leiding mag geven aan zo'n enthousiaste groep mensen. Wij gaan het komende jaar energiek aan de slag met de volgende speerpunten:

1. ARBO
De MC heeft in dit opzicht een belangenovereenkomst met de directie. We streven hetzelfde doel na, te weten dat MIVD-medewerkers kunnen werken in een omgeving die voldoet aan de wettelijke ARBO-normen. Onze vijand is de financiering. De meeste MIVD-medewerkers werken in gebouwen uit de jaren 70 van de vorige eeuw, die voortdurend moeten worden bijgespijkerd om te voldoen aan de hedendaagse eisen.

2. Communicatie
De commissie-Lutken rapporteerde een jaar geleden over verbeterpunten voor de MIVD. Eén van de belangrijkste verbeterpunten was communicatie. Ook uit het Picture-onderzoek kwam dit naar voren. De MC heeft vorig jaar, in aanvulling op adviezen van Bureau Communicatie, een aantal concrete voorstellen over communicatie binnen de dienst gepresenteerd. De MC zal ook dit jaar de ontwikkelingen op het gebied van communicatie nauwgezet volgen.

3. Reorganisaties en evaluaties
Zolang ik bij de MIVD werkzaam ben, zijn er reorganisaties geweest. De MC volgt alle reorganisaties en de gerelateerde evaluaties nauwkeurig, vooral wat betreft de consequenties voor het personeel.

4. Bezuinigingen
De afgelopen jaren is al een zwaar beroep gedaan op de medewerkers van de MIVD (lees er de oude exemplaren van Ingelicht maar op na). De komende regeerperiode zal er aanzienlijk moeten worden bezuinigd, vermoedelijk ook op de uitgaven voor de MIVD. Er is een grens aan wat van het personeel gevraagd kan worden, en die grens nadert razendsnel. Te vrezen valt dat we de huidige kwaliteit niet kunnen garanderen als we ook nog worden geconfronteerd met een ingrijpende reductie in mensen of middelen. Ik zie een rol weggelegd voor de MC om bij de directie duidelijk te maken dat zorgvuldig beleid nodig is om te voorkomen dat het personeel te zwaar belast gaat worden. Overigens bestaat ook in dit opzicht een belangenovereenkomst tussen directie en MC. Ik vertrouw erop dat we voor alle betrokkenen tot aanvaardbare oplossingen zullen komen.

Co de Rood

Sfinx

[redacted]

Regelmatig vereert ze de MIVD met haar prachtige stem. Samen met haar man treedt ze op bij elke feestelijke gelegenheid van de dienst. Van kerstvieringen en barbecues tot gala's, haar band is overal inzetbaar. MIVD medewerkster [redacted] vormt samen met haar man en haar beste vriendin al 14 jaar de band [redacted]

Lucienne ontmoette haar beste vriendin tijdens een karaoke avond. Die vriendin was op dat moment getrouwd met de huidige man van Lucienne. 14 jaar geleden besloten de drie muzikanten de band [redacted] op te richten. Een toepasselijke naam als je bedenkt wat de relatie is tussen de drie.

[redacted] treedt gemiddeld twee keer per maand op. Dit doen ze op allerlei gelegenheden zoals bruiloften, partijen, zakenfeestjes en op voetbalverenigingen. Ze zingen alle drie en de ondersteunende muziek komt uit een keyboard. "Er zitten ongeveer 3000 nummers op de keyboard. We kunnen dan ook van alles spelen. Maar ons sterkste punt blijft toch wel de jaren 70/80 muziek en country/jazz", vertelt Lucienne. Ze blijft ook constant nieuwe nummers leren. "Als ik een nieuw leuk nummer hoor op de radio ga ik dat meteen oefenen. Op die manier blijft ons repertoire groeien."

Lucienne vindt het erg leuk om ook binnen Defensie op te treden. Ze heeft vier jaar achter de bar gewerkt bij de Citadel. Daar treedt ze nu ook nog regelmatig op. "Wat ook heel erg bijzonder was, was het optreden tijdens de Military Intelligence Committee (MIC) afgelopen jaar. Zo sta je de ene keer in een bejaardensoos en de andere keer op een heel formeel gala. Ik ben er wel trots op dat ik daar mocht staan." Volgens Lucienne is ook D-MIVD een fan van [redacted] "Ik heb laatst thuis een Cd'tje voor hem opgenomen, daar was hij erg blij mee."

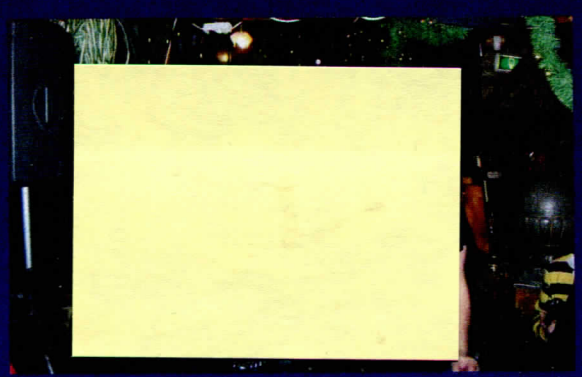

Ongeveer 20 jaar geleden kwam Lucienne's talent voor zingen voor het eerst aan het licht. Ze zong tijdens opnames van All You Need Is Love. "Normaal gesproken werden die teksten van tevoren opgenomen en tijdens de echte show playbackte de kandidaten dan. Mij wilde ze echter heel graag live laten zingen. Zelf vond ik het geen goed idee maar na aandringen van onder andere Robert ten Brink en John de Mol kon ik natuurlijk geen nee zeggen. Ik was de eerste die live zong tijdens het programma. Toen kwam ik erachter dat ik misschien toch best wel leuk kon zingen." Laatst heeft Lucienne zelfs nog voorrondes gedaan voor The Voice of Holland. "Het ging best goed en ik kwam ook door de 1e rondes heen. Maar tijdens de volgende ronde bleek dat ze me toch te oud vonden". Een profcarrière in het zingen is ook niet iets wat Lucienne ambieert. "Als ik 20 jaar eerder begonnen was, had ik misschien wel prof kunnen worden. Maar zoals het nu is vind ik het ook hartstikke leuk." Die muzikaliteit hebben Lucienne en haar man trouwens niet overgebracht op hun dochtertje van 10 jaar. "We hebben onze dochter uit China geadopteerd en ze is zo a-muzikaal als het maar zijn kan. Ze kan nog niet fatsoenlijk in de maat Poesie-mauw zingen", lacht Lucienne.

Oorlog zonder oorlog

Michael Hayden, voormalig directeur van de CIA, zei medio vorig jaar op de Black Hat conference de term Cyber Warfare niet geheel juist te vinden, aangezien een Cyber aanval ook plaats kan vinden zonder dat er sprake is van oorlog. Daar heeft hij een punt, want Cyber Warfare heeft een aantal karakteristieken die niet zo snel inpasbaar zijn in de doctrine van een doorsnee krijgsmacht.

Door: Arno H.P. Reuser

Cyber Warfare is een begrip dat sinds de snelle groei van het Internet aan het begin van de negentiger jaren snel aan betekenis heeft gewonnen. Over het algemeen wordt er iets onder verstaan als het uitvoeren van oorlogshandelingen met gebruikmaking van digitale middelen, ofschoon het begrippenkader per land en organisatie nogal verschilt. De inhoud blijft over de jaren heen echter hetzelfde en het dreigingsbeeld ook: ons staat een digitaal armageddon te wachten, een Digital Pearl Harbour en de Staat is onvoldoende voorbereid.

Cyber Warfare (laten wij voor het gemak daar alle digitale activiteiten onder rekenen die ons leven redelijk onaangenaam kunnen beïnvloeden) heeft een aantal karakteristieken die zeer verschillen van wat voor een krijgsmacht gewoon is. Op de eerste plaats is de tegenstander niet identificeerbaar door een uniform. De tegenstander is zelfs in veel gevallen helemáál niet identificeerbaar. Geen idee wie het is. Op de tweede plaats, ook als gevolg van het eerste, is dikwijls dus ook niet bekend tot welk land, factie, eenheid of groepering de aanvaller behoort. Het kan een eenling zijn maar ook een staat en alles daar tussen in. Op de derde plaats kan een aanval snel plaats vinden, heel snel. Enkele seconden zijn in beginsel genoeg om essentiële informatie uit een systeem te ontfrutselen. Op de vierde plaats kan een aanval hebben plaats gevonden zonder dat wij daar erg in hebben. Diefstal van digitale gegevens kan zomaar gebeurd zijn, en het feit dat alle stoplichten in een stad plotsklaps de geest geven, is vast een technische storing, geen cyber attack. Op de vijfde plaats kan een aanval nu plaats vinden zonder dat wij dat in de gaten hebben, dus zonder dat er van een oorlogssituatie sprake is. Op de zesde plaats is er geen sprake van opbouw van een crisissituatie met *early warning indicators* en dergelijke.

Er zijn vast nog meer karakteristieken, maar dit zijn denk ik de belangrijkste. De vraag is natuurlijk of hier geen sprake is van de zoveelste hype. U herinnert zich ongetwijfeld nog de vele miljoenen die werden besteed aan de oplossing voor het Millenium probleem dat er niet was, ofschoon sommigen daar nog altijd anders over denken, tegen beter weten in want er is nooit iets gebeurd. Of de miljoenen die zijn besteed aan inentingen tegen de varkensgriep. Ook nooit gebeurd. Wie kan zich nog Zure Regen herinneren? Of El Ninjo?

Nochtans is Cyber Warfare een reëel gevaar. Onze afhankelijkheid van digitale communicatie netwerken tezamen met de soms schrijnende achteloosheid waarmee wij daarmee omgaan, is een dreiging die werkelijk niet onderschat moet worden.

Stelt u zich het volgende voor. Ons land is in een gewapend (?) conflict met een tegenstander die alleen van cyberwapens gebruik maakt. Conventionele strijdkrachten zijn opgerukt naar de tegenstander – althans, naar personen waarvan wij denken dat die de tegenstander zijn – maar er is niemand, alleen lokale bevolking. Onze militaire communicatie is verstoord door tegenstrijdige orders en bevelen afkomstig van... van wie? Het lijkt alsof de bevelen van verschillende bevelhebbers komen die allemaal beweren de enige te zijn.

Op het thuisfront is het een chaos. Via sociale netwerken zoals Twitter en Facebook is desinformatie verspreid die voor grote onrust zorgt in de grote steden waar mensen massaal de straat op zijn gegaan om opheldering te eisen. De aandelenhandel op het Damrak is stilgelegd vanwege absurd grote koersschommelingen die al tientallen bedrijven de das hebben omgedaan. De banken in het land zijn niet meer bereikbaar omdat duizenden accounts van klanten verdwenen zijn. Geldautomaten werken niet meer waardoor mensen niet meer bij hun geld kunnen. De procescontrolesystemen van enkele belangrijke transportbedrijven en die van de NS zijn ernstig verstoord zodat de grote en middelgrote steden niet meer bevoorraad kunnen worden. Op Schiphol zijn al meerdere grote verkeerstoestellen net naast de landingsbaan geland en daardoor gecrasht met honderden doden tot gevolg. De verkeersleiding bezweert in een persconferentie dat alle controlesystemen in orde waren. In Rotterdam zijn twee olietankers gezonken na met elkaar in aanvaring te zijn gekomen. Ook hier houden de loodsen stug vol dat alle apparatuur correct functioneerde, althans, zo lijkt het.

Ondertussen hebben twee brigades al dagenlang orders uitgevoerd van, en gerubriceerde rapportages verstrekt aan iemand waarvan ze dachten dat het de commandant was. Het verkeer is een chaos: stoplichten lijken elkaar tegen te werken, railverkeer is te onbetrouwbaar om in te zetten, het luchtalarm gaat keer op keer af zonder aanwijsbare reden. Ten gevolge van dit alles is er een groot wantrouwen ontstaan bij de bevolking die nu massaal naar het stadhuis is getrokken omdat via Facebook bekend werd dat de grote heren zichzelf goed van voorraden hebben voorzien ten koste van iedereen. De vechtpartijen houden de politie bezig zodat elders de criminaliteit haar gang kan gaan.

Fantasie wellicht, maar niet helemaal. Diefstal van identiteit is een realiteit en gebeurt regelmatig. Met Facebook is het trouwens eenvoudig een profiel te maken van een hoge ambtenaar en daarmee geruchten te verspreiden. Denk maar aan Robin Sage, de niet bestaande cyber security expert die van tientallen hoog geplaatste militairen persoonlijke data, e-mails en wachtwoorden kreeg. Ook kreeg hij uitnodigingen voor spreekbeurten en zelfs vacatures. Mensen trappen gemakkelijk in geruchten. Denk maar aan de algemene ATM storing een half jaar terug toen honderden mensen in Den Haag en Amsterdam dachten dat 50 euro pinnen, 250 euro zou opleveren wegens een technisch defect bij de ING betaalautomaten. Of die krokodil in Nijmegen.

Cyber Warfare is hier en nu. Het wordt tijd dat wij ons dat gaan beseffen en ons gaan bewapenen.